

Теорія та історія держави і права

УДК 340.114.3

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19364032>

Функції права в сучасному суспільстві: теоретико-правова перспектива

Прилипко Вікторія Михайлівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри загальної педагогіки та права,

Придніпровського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»,

м. Кременчук, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6271-2148>

Пашенко Яна Вячеславівна,

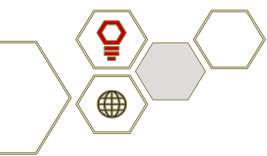
старший викладач кафедри загальної педагогіки та права

Придніпровського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»,

м. Кременчук, Україна, <https://orcid.org/0009-0004-2965-0362>

Прийнято: 16.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

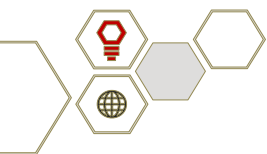
Анотація. Стаття присвячена теоретико-правовому аналізу трансформації функцій права в умовах сучасних суспільних змін. Авторами досліджено методологічні обмеження класичної теорії функцій права, сформованої в контексті індустріального суспільства та державоцентричної парадигми, і виявлено її неспроможність адекватно відобразити реалії постмодерного, глобалізованого та цифровізованого світу. Проаналізовано традиційний поділ функцій на загальносоціальні (гуманістична, виховна, орієнтаційна та ін.) і спеціально-юридичні (регулятивна та охоронна), а також окреслено системні дисфункції кожної з них: колізійність і нестабільність законодавства, деформацію судового захисту через корупцію, поширення правового нігілізму та неврегульованість цифрових правовідносин. На основі посткласичних підходів – комунікативної теорії права, системно-

функціональної концепції Н. Лумана та глобального правового плюралізму – обґрунтовано необхідність трьох методологічних зсувів: від монологічної до комунікативної концепції права, від статичного до динамічного розуміння функцій та від національного до транснаціонального виміру правового регулювання. Виокремлено та охарактеризовано нові функції права – ризик-менеджерську, дистрибутивну, легітимаційну та архітектурну, – що відповідають актуальним потребам цифрового суспільства. Сформульовано практичні перспективи розвитку правової системи: запровадження механізмів адаптивного нормотворення (regulatory sandboxes), розбудова інституту цифрової правосуб’єктності та формування правової культури участі як передумови подолання правового нігілізму. Зроблено висновок, що ефективність функцій права в сучасних умовах залежить від здатності правової системи поєднати нормативну стабільність із динамічною чуйністю до соціальних трансформацій.

Розглядається співвідношення традиційних та інноваційних функцій. Сучасна правова система є продуктом складної взаємодії нормативного масиву, правозастосовних органів, правосвідомості суспільства та зовнішніх чинників. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю виявити ці дисфункції, дати їм науково обґрунтовану характеристику та запропонувати практичні шляхи подолання.

Ключові слова: функції права; теорія права; правовий плюралізм; цифровізація права; комунікативна теорія права; правовий нігілізм; транснаціональне регулювання; ризик-менеджерська функція; архітектурна функція; адаптивне нормотворення; верховенство права; правова культура.

Functions of law in modern society: a theoretical and legal perspective

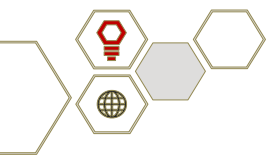
Viktoriya Prylypko,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of General Pedagogy and Law,
Prydniprovskiy Institute of the Private Joint-Stock Company "Higher Education
Institution "Interregional Academy of Personnel Management" (IAPM),
Kremenchuk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6271-2148>

Yana Pashchenko,

Senior Lecturer at the Department of General Pedagogy and Law
Prydniprovskiy Institute of the Private Joint-Stock Company "Higher Education
Institution "Interregional Academy of Personnel Management" (IAPM)
Kremenchuk, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0004-2965-0362>

Abstract. The article is devoted to a theoretical and legal analysis of the transformation of the functions of law amidst contemporary social changes. The authors examine the methodological limitations of the classical theory of the functions of law, which was formed within the context of industrial society and a state-centric paradigm, and reveal its inability to adequately reflect the realities of a postmodern, globalized, and digitalized world. The traditional division of functions into general social (humanistic, educational, orientational, etc.) and specific legal (regulatory and protective) is analyzed, and the systemic dysfunctions of each are outlined: the conflict and instability of legislation, the deformation of judicial protection due to corruption, the spread of legal nihilism, and the lack of regulation of digital legal relations. Based on post-classical approaches – the communicative theory of law, Niklas Luhmann's systems-functional concept, and global legal pluralism – the necessity for three methodological shifts is substantiated: from a monological to a communicative concept of law, from a static to a dynamic

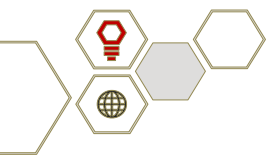

understanding of functions, and from a national to a transnational dimension of legal regulation. New functions of law are identified and characterized – risk-management, distributive, legitimizing, and architectural – which meet the current needs of a digital society. Practical prospects for the development of the legal system are formulated: the introduction of adaptive law-making mechanisms (regulatory sandboxes), the development of the institution of digital legal personality, and the formation of a legal culture of participation as a prerequisite for overcoming legal nihilism. It is concluded that the effectiveness of the functions of law in modern conditions depends on the ability of the legal system to combine normative stability with dynamic responsiveness to social transformations. The correlation between traditional and innovative functions is considered. The modern legal system is a product of the complex interaction of the normative framework, law enforcement agencies, the legal consciousness of society, and external factors. The relevance of the research is determined by the need to identify these dysfunctions, provide them with a scientifically grounded characterization, and suggest practical ways to overcome them.

Keywords: functions of law; theory of law; legal pluralism; digitalization of law; communicative theory of law; legal nihilism; transnational regulation; risk-management function; architectural function; adaptive law-making; rule of law; legal culture.

Постановка проблеми. Класична теорія функцій права, була сформована ще в ХХ столітті і зараз переживає період глибокої трансформації. Традиційне тріадне розуміння (регулятивна, охоронна, виховна функції) або, навіть, більш деталізовані класифікації виявляються недостатніми для пояснення ролі права в умовах постмодерного, глобалізованого, цифрового суспільства.

Ця криза не є випадковою. Вона відображає фундаментальні зміни в природі соціальної регуляції, розмивання кордонів між публічним і приватним, національним і транснаціональним, нормативним і технологічним.

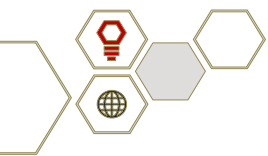

Сучасне право вже не може розглядатися виключно як інструмент державного примусу або соціального контролю - воно стає складною мережею взаємодіючих нормативних порядків, що конкурують і співпрацюють одночасно.

У сучасній юридичній науці загальновизнаним є твердження, що право є основним механізмом регулювання суспільних відносин та гарантією забезпечення прав і свобод людини. У сучасному світі його роль стає особливо актуальною в умовах глобалізації, цифровізації та соціальних трансформацій. Функції права відображають не лише його нормативний характер, а й практичну здатність впливати на соціальні, економічні та політичні процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функцій права досліджувалися у працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як О.Ф. Скакун, Ю. Шемшученко, М.В. Цвік, В.М. Корельський, Г. Харт, Г. Кельзен та ін. Вчені підходять до класифікації функцій права з різних теоретичних позицій, однак загальновизнаним є поділ на основні та спеціальні функції. Так, наприклад, Деркач О.О. розкриває функцію права, як важливий інструмент регулювання суспільних відносин та підкреслює роль права у забезпеченні стабільності, справедливості та розвитку правової держави. Проте в контексті сучасних соціальних викликів тема потребує подальшої розробки з урахуванням нових правових реалій [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Методологічна обмеженість класичної теорії функцій права, яка сформувалася в умовах індустріального суспільства, виявилася неспроможною адекватно відобразити реалії постмодерного, глобалізованого та цифровізованого світу. Традиційне, для науки, розуміння функцій стикається із системними дисфункціями, такими як хаотична зміна законодавства, колізійність норм, деформація судового захисту через корупцію та стійкий правовий нігілізм. Крім того, залишається відкритим питання правового вакууму в цифровому середовищі, зокрема щодо регулювання штучного інтелекту, блокчейн-

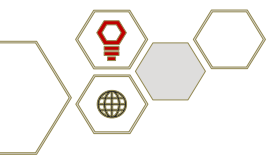
технологій та відсутності концепції цифрової правосуб'єктності. Ці поняття, потребують наукового обґрунтування, а також необхідна концептуалізація нових функцій – ризик-менеджерської, дистрибутивної, легітимацийної та архітектурної, які раніше не були достатньо досліджені як відповідь на актуальні потреби цифрового суспільства.

Мета статті. Здійснити теоретико-правовий аналіз трансформації функцій права в умовах постмодерного, глобалізованого та цифровізованого суспільства, виявити методологічні обмеження класичної теорії функцій права, обґрунтувати необхідність її переосмислення на засадах посткласичних підходів, а також визначити нові функції права та перспективи розвитку правової системи, здатної ефективно відповідати на виклики сучасних соціальних трансформацій

Виклад основного матеріалу. Питання функцій права належить до фундаментальних категорій загальної теорії права. Проте динаміка сучасного світу змушує нас переглянути класичний інструментарій. Сьогодні право не лише регулює чи охороняє, воно вже стає інструментом стратегічного менеджменту соціальних ризиків. Вплив західних традицій диктує нам, що необхідно забезпечувати передбачуваність соціальних взаємодій, координувати очікування учасників суспільних відносин, розв'язувати конфлікти [2, с.42].

Правильне визначення взаємозв'язку функцій права з розвитком соціальних та політичних процесів допоможе інтегрувати класичні, базові визначення до нових реалій.

Традиційне розуміння функцій права формувалося в умовах індустріального суспільства з відносно стабільними соціальними відносинами та домінуванням національної держави. Сьогодні ця парадигма стикається з низкою викликів, оскільки *глобалізація та транснаціональність* сприяє тому, що право вже не може розглядатися виключно як інструмент національної держави, коли регулювання здійснюється на наднаціональному рівні, через

міжнародні інституції та приватні регулятори. Додатково, через активну *цифровізацію* суспільства, виникають правовідносини, які класичні функції не охоплюють адекватно: регулювання штучного інтелекту, блокчейн-технологій, віртуальних активів, де традиційне примусове забезпечення часто неефективне [1, с.122].

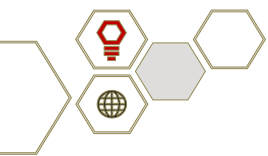
Також плюралізм правових систем, тобто співіснування офіційного права з "м'яким правом" (soft law), корпоративними кодексами, технологічними стандартами розмиває монополію держави на правотворення.

Класична теорія права визначає поняття «функція» у праві як основний напрямок правового впливу на суспільні відносини з метою їхнього упорядкування. Функції права можуть поділятися на види залежно від того, які основні завдання вони вирішують. Найбільш популярним у юридичній літературі є розподіл функцій права на загальносоціальні і спеціально-юридичні.

До загальносоціальних Тополевський Р. Б. та Федіна Н. В. відносять : гуманістичну, організаційно-управлінську, гносеологічну, управлінську, орієнтаційну та виховну. До спеціально-юридичних : регулятивну та охоронну [1,2].

Регулятивна в свою чергу спрямовується на забезпечення чіткої організації суспільних відносин, їх функціонування і розвиток відповідно до потреб суспільного прогресу. Наприклад, шляхом закріплення сталих відносин в нормативних актах, гарантуючи їх недоторканність. Або заохочує та стимулює розвиток певних суспільних відносин, які знаходяться в стані свого становлення, тим самим відображає певні соціальні цінності, які рухаються і змінюються, залежно від розвитку суспільства. Це надає функції права динамічний характер дії, забезпечує певну ступінь свободи та постійне вдосконалення [2, с.231].

Для оптимального порядку суспільних відносин, який буде відповідати інтересам всього населення країни, в праві мають бути закладені

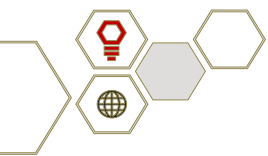
можливості зміни і вдосконалення вже існуючих відносин, саме через його функції, а також можливість сприяти створенню нових суспільних відносин, потреба в яких виникає через постійний розвиток суспільства та його відносин.

В свою чергу, охоронна функція спрямовується на захист вже існуючих суспільних відносин, через усунення соціально шкідливих і небезпечних діянь людей і їх об'єднань та відновлення порушених прав суб'єктів. Ця функція реалізується через заборони здійснення протиправних діянь, встановлені та безпосередньому застосуванні санкцій до осіб, які вчиняють протиправні діяння [15].

Такий підхід до визначення функцій права має певну низку методологічних обмежень, наприклад, *державоцентризм* – коли право розглядається, як продукт державної діяльності, а його функції стають напрямками впливу держави на суспільство. Це ігнорує автономні джерела правотворення та нормативного регулювання [5]. Також, функції описуються як константи, незалежні від соціального контексту, тоді як насправді роль права радикально змінюється залежно від типу суспільства, політичного режиму, культурної традиції. Наразі, правовий аналіз обмежується рамками національної правової системи, що в епоху глобалізації та цифровізації є неактуальним підходом та може чинити певні проблеми для реалізації права.

Додатково, хочеться звернути увагу на наявність поняття *інструменталізм*, через яке право розглядається як інструмент досягнення зовнішніх цілей (порядку, стабільності, справедливості), а не як самостійна символічна система з власною логікою функціонування.

На сьогодні, розуміння права тісно пов'язане з державним примусом. Проте сучасна дійсність демонструє зростання значення репутаційних механізмів та соціального тиску, ефективність економічних стимулів порівняно з санкціями, застосування превентивних технологій (тобто неможливість певної поведінки) замість покарання, добровільне

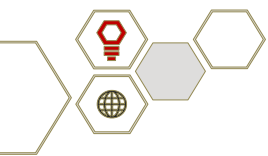

підпорядкування приватним нормативним системам (користувацькі угоди). Це вимагає переосмислення функцій права поза парадигмою "норма-санкція-примус".

Традиційне право характеризується стабільністю та передбачуваністю. Але в умовах постійних технологічних, економічних, соціальних трансформацій ця якість стає скоріше недоліком. Виникає потреба в адаптивному, експериментальному, процесуальному праві, що суперечить класичному розумінню його функцій.

Виходячи з цього, можна визначити найгостріші проблеми для реалізації функцій права. Для регулятивної – це хаотична зміна нормативно-правових актів, численні колізії між законами та підзаконними актами, а також між національним і міжнародним правом. В Україні окремі закони зазнавали десятків змін упродовж одного року, що унеможливлювало їх стале застосування. Колізійність норм паралізує правозастосовну практику, породжує корупційні ризики та дискредитує правову систему в очах суспільства. Ситуацію ускладнює поширена практика «латочного» законотворення, коли замість системного вдосконалення окремі прогалини усуваються точковими поправками без урахування їх системних наслідків. Наслідком є утворення масиву внутрішньо суперечливого законодавства, яке не може ефективно виконувати регулятивну функцію.

Для охоронної функції права, яка реалізується насамперед через систему правосуддя, можна відмітити її деформацію через корупцію, недостатню незалежність суддів, вибіркове переслідування опонентів влади чи захист осіб, наближених до неї, перетворює право на інструмент репресії замість засобу захисту. Соціологічні дослідження фіксують стійко низький рівень суспільної довіри до судів як характерну ознаку постсоціалістичних суспільств. Цей феномен підриває саму ідею верховенства права: коли громадяни не вірять у здатність правосуддя захистити їхні права, вони шукають альтернативних, нерідко неправових засобів вирішення конфліктів. Корупція в судовій системі

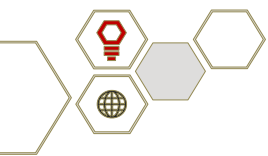

і правоохоронних органах є, мабуть, найруйнівнішою з усіх дисфункцій, оскільки вражає саме ядро правового механізму.

Для виховної функції права, яка реалізується через формування правосвідомості, поваги до закону та усвідомлення права як цінності – правовий нігілізм, як стійке заперечення цінності права й законності – є серйозним синдромом пострадянського суспільства. Він проявляється у зневазі до закону і правової процедури, у переконанні, що «закони пишуться для слабких» або що особисті зв'язки важливіші за правові норми. Цьому сприяє сприйняття права не як системи захисту особи, а як інструменту тиску з боку держави. Правовий нігілізм є водночас наслідком описаних вище дисфункцій і їхнім підсилювачем: суспільство, яке не поважає право, не вимагає від держави його дотримання.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій – штучний інтелект, блокчейн, криптовалюти, соціальні мережі – ставить перед законодавцями виклики, до яких традиційне право виявляється невідповідним. Інформаційна функція права страждає від запізнення нормотворення, яке залишає цілі сфери суспільних відносин юридично неврегульованими або врегульованими суперечливо. Наприклад, питання авторських прав у цифровому середовищі, відповідальності платформ за контент, правового статусу штучного інтелекту та захисту персональних даних досі не мають вичерпного правового регулювання в більшості країн. Це відкриває простір для зловживань, кіберзлочинності та систематичного порушення прав людини у цифровому просторі [4, р.32].

Окреслені вище дисфункції не є лише практичними збоями в правовій системі – вони є симптомами глибшої теоретичної кризи, що вимагає переосмислення самої концепції функцій права. Перспективний розвиток теоретико-правової думки в цьому напрямку передбачає щонайменше три взаємопов'язані зсуви: від монологічної до комунікативної концепції права,

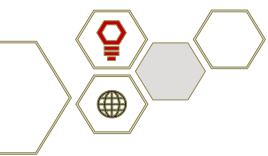

від статичного до динамічного розуміння функцій, та від суто національного до транснаціонального виміру правового регулювання.

Комунікативна теорія права, розроблена представниками посткласичної юриспруденції, пропонує розглядати право не як систему норм, що виходять від держави, а як особливий вид соціальної комунікації, в межах якої формуються правові тексти, правова реальність і суб'єктивні права. З цієї позиції функції права набувають нового виміру: вони перестають бути директивами державного апарату і стають механізмами соціальної координації, через які суспільство само відтворює нормативний порядок. Така переорієнтація дозволяє включити до правового аналізу феномени *softlaw*, саморегулювання та корпоративної нормотворчості, які залишаються поза межами традиційних класифікацій.

Другий теоретичний зсув пов'язаний із динамізацією розуміння функцій права. Системно-функціональний підхід, запозичений з соціологічної теорії Н. Лумана, трактує право як аутопоетичну систему, що самовідтворюється через бінарний код «правомірне/неправомірне». Функція права, з цієї точки зору, полягає насамперед у стабілізації нормативних очікувань у суспільстві, яке характеризується зростаючою складністю та непередбачуваністю. Саме ця функція набуває критичного значення в умовах постійних трансформацій: право забезпечує «острівці стабільності» у турбулентному соціальному середовищі, дозволяючи суб'єктам планувати свою поведінку на основі нормативних очікувань, навіть коли фактична соціальна практика є мінливою і суперечливою.

Третій напрямок теоретичного переосмислення стосується транснаціоналізації правового регулювання. Глобальний правовий плюралізм, концепція якого активно розробляється в роботах П. Шиффа Бермана та Г. Тейбнера, передбачає, що в сучасному світі паралельно функціонують численні нормативні порядки – державні, міжнародні, транснаціональні, локальні, – які конкурують і взаємодіють між собою [3,р.28]. В таких умовах

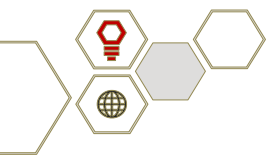

функції права не можуть аналізуватися виключно з перспективи національної правової системи: вони набувають плюрального характеру, де одна й та сама соціальна сфера регулюється одночасно державним законодавством, міжнародними конвенціями, корпоративними кодексами та технологічними стандартами.

Викладені теоретичні підходи дозволяють окреслити нові або радикально трансформовані функції права, що набувають особливого значення для сучасного суспільства. Серед них ключову роль відіграє *ризик-менеджерська функція*, спрямована на превентивну нейтралізацію соціальних, технологічних та екологічних ризиків. Якщо класична охоронна функція була реактивною – вона реагувала на вже вчинені правопорушення, – то сучасне право дедалі більше орієнтується на випереджувальне регулювання: оцінку ризиків нових технологій до їх впровадження (принцип обережності), обов’язкові стандарти безпеки, механізми страхування відповідальності. Ця тенденція особливо виразно проявляється у сферах регулювання штучного інтелекту, біотехнологій та кліматичної політики.

Поруч із ризик-менеджерською виокремлюється *дистрибутивна функція* права, яка полягає в розподілі суспільних благ, тягарів та можливостей між різними соціальними групами. В умовах зростаючої майнової нерівності, цифрового розриву та концентрації ринкової влади технологічних корпорацій право дедалі більше виконує функцію перерозподілу, що виходить за рамки класичної регулятивної функції. Прогресивне оподаткування, антимонопольне законодавство, соціальні гарантії, правовий захист доступу до цифрових послуг – усі ці інститути реалізують дистрибутивну функцію, яка набуває виразно ціннісного характеру та пов’язана з реалізацією принципів соціальної справедливості.

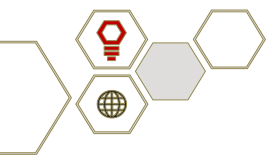
Окремої уваги заслуговує *легітимаційна функція* права, яка набуває особливої ваги в умовах кризи представницької демократії. Право є не лише механізмом примусового регулювання, а й символічним ресурсом, через який

державна влада обґрунтовує власну правомірність [7]. Взаємозв'язок між юридичною та соціальною легітимністю стає критично важливим: рішення, прийняті відповідно до формальних правових процедур, але без врахування інтересів значних суспільних груп, поступово втрачають соціальну підтримку. Конституційне правосуддя, механізми прямої демократії та право на участь у правотворчих процесах виступають інструментами, через які право реалізує свою легітимаційну функцію, поєднуючи формальну законність із суспільною прийнятністю.

Нарешті, у цифровому суспільстві формується принципово нова – *архітектурна функція* – права. Концепція, запропонована Л. Лессігом ще у 1999 році, у контексті регулювання кіберпростору, полягає в тому, що технологічна архітектура (код програмного забезпечення, алгоритми, дизайн платформ) є новою формою правового регулювання, яка діє не через заборони та санкції, а через унеможливлення або, навпаки, спрощення певних видів поведінки. Коли пошуковий алгоритм формує інформаційне середовище користувача, коли “смарт-контракт” автоматично виконує правові зобов'язання, коли система кредитного скорингу визначає доступ до фінансових послуг – право стає вбудованим у технологічну тканину соціального буття. Розуміння цієї функції та її правове регулювання є одним із найактуальніших завдань сучасної юридичної науки [4, p.18].

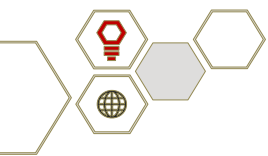
Аналіз теоретичних підходів та нових функцій права дозволяє сформулювати перспективи розвитку правової системи, що відповідали б викликам сучасного суспільства. По-перше, необхідним є перехід до *адаптивного нормотворення*: механізмів «регуляторних пісочниць» (regulatory sandboxes), що дозволяють тестувати нові правові підходи в обмеженому середовищі перед їх широким запровадженням. Такий підхід вже застосовується у сфері фінансових технологій у Великій Британії та ЄС і демонструє здатність права бути гнучким інструментом соціального управління без втрати своєї нормативної визначеності.

Механізм «регуляторних пісочниць» дозволить тестувати інновації в контрольованому правовому середовищі перед їх повним впровадженням. Знизить регуляторні ризики, дозволить виявити непередбачувані негативні наслідки нових технологій (наприклад, у сфері Fintech або ШІ) на ранніх етапах, не створюючи загрози для всієї правової системи. Гнучкість та швидкість реакції допоможуть традиційному правотворенню, яке часто запізнюється за технологічним прогресом. Адаптивні механізми дозволяють праву бути «динамічно чуйним», що є ключовою умовою його ефективності в сучасних умовах. Завдяки тимчасовому звільненню від певних жорстких норм, розробники отримують простір для інновацій, що посилює дистрибутивну функцію права через розширення доступу до нових послуг.

По-друге, ефективна реалізація функцій права в умовах цифровізації вимагає розвитку *цифрової правосуб'єктності* як нової категорії права. Питання про правовий статус штучного інтелекту, можливість автономних правових дій алгоритмічних систем та відповідальність за їх рішення потребує розроблення принципово нових правових конструкцій, що виходять за рамки традиційного поділу суб'єктів права на фізичних та юридичних осіб. Регулювання ЄС у сфері штучного інтелекту (AI Act) є першим системним кроком у цьому напрямку, однак теоретичне підґрунтя таких реформ залишається предметом активних наукових дискусій [11]. Встановлення чітких правил цифрової правосуб'єктності дозволяє однозначно визначати суб'єкта, відповідального за шкоду, завдану алгоритмічними системами, що підсилює охоронну функцію права

По-третє, для подолання правового нігілізму та відновлення виховної функції права необхідне формування *правової культури участі*. Це передбачає не лише традиційну правову освіту, а й залучення громадян до процесів нормотворення, розвиток механізмів громадського контролю за правозастосуванням та формування сприйняття права як спільного надбання, а не інструменту владного впливу [6, 7]. В умовах України, де правовий

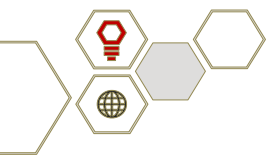

нігілізм є особливо гострою проблемою, відновлення довіри до правових інститутів є передумовою ефективного функціонування будь-якої іншої функції права. Цей процес нерозривно пов'язаний із системною боротьбою з корупцією, незалежністю судової влади та прозорістю правотворчих процесів. Коли норми створюються за участю суспільства, вони сприймаються не як інструмент державного тиску, а як спільне надбання, що реалізує легітимаційну функцію права.

Проведений аналіз дозволяє констатувати, що класична теорія функцій права, попри свою методологічну цінність, потребує суттєвого переосмислення в контексті сучасних соціальних трансформацій. Кризові явища, що спостерігаються в реалізації традиційних функцій – регулятивної, охоронної та виховної – є не лише практичними збоями, а й відображенням глибинної невідповідності між класичною теоретичною парадигмою та реаліями постмодерного суспільства.

Перспективний розвиток теорії функцій права має спиратися на три методологічні зсуви: визнання комунікативної природи права, динамічного характеру його функцій та транснаціонального виміру правового регулювання.

Одним із методів вирішення таких проблем є запровадження обов'язкової науково-правової та регуляторної експертизи всіх законопроектів із залученням незалежних наукових інституцій. Паралельно необхідна систематична кодифікація та консолідація законодавства – усунення дублювань і колізій на рівні галузевих кодексів. Важливим кроком стало б законодавче обмеження практики частих змін до базових законів без достатнього наукового та соціального обґрунтування. Доцільним є також створення єдиного відкритого реєстру нормативних актів із системою автоматичного виявлення колізій.

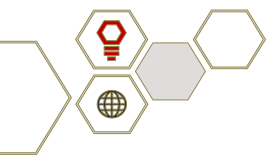

Зміцнення незалежних інститутів контролю – омбудсмена, рахункової палати, антикорупційних органів – зі справжніми повноваженнями і надійним захистом від будь-якого тиску є основою відповідального врядування. Необхідне розширення конституційної юрисдикції щодо захисту індивідуальних прав від протиправних дій держави. Слід запровадити реальне майнове відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями та діями державних органів. Розвиток практики парламентського контролю над виконавчою владою через слідчі комісії, публічні слухання та звітування є необхідним елементом системи стримувань і противаг.

Висновки. Реалізація функцій права в сучасному суспільстві є складним і багатовимірним процесом, якому притаманна низка системних вад. Виявлені проблеми – від законотворчих і правозастосовних до соціально-культурних – взаємопов'язані та взаємообумовлені, а тому не можуть вирішуватися ізольовано одна від одної.

Ефективне функціонування права передбачає комплексний підхід, що охоплює вдосконалення нормативної бази, реформування правозастосовних органів, розбудову правової культури суспільства та впровадження сучасних технологічних рішень. Водночас ключовою умовою успіху є реальна політична воля до змін і суспільний запит на верховенство права як фундаментальну цінність.

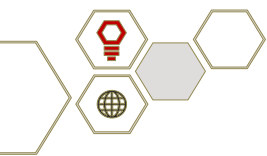
Особливо важливого значення набуває адаптація правових механізмів до викликів цифрової доби – без цього право ризикує втратити здатність ефективно регулювати значну частину суспільних відносин. Майбутнє правової системи залежить від того, наскільки успішно вона поєднає стабільність і передбачуваність із динамічністю й чуйністю до суспільних змін. Лише таке право матиме реальний, а не декларативний авторитет і здатність виконувати свої сутнісні функції.

На цій основі формуються нові функції – ризик-менеджерська, дистрибутивна, легітимаційна та архітектурна – що відповідають актуальним потребам суспільства. Їх теоретичне осмислення та практичне закріплення у правових системах є одним із центральних завдань сучасної юридичної науки, вирішення якого визначатиме здатність права залишатися ефективним регулятором суспільних відносин в умовах стрімких і непередбачуваних змін.

Список використаних джерел

1. Загальна теорія права: підручник / О.В. Петришин, Д.В. Лук'янов, С.І. Максимов, В.С. Смородинський та ін.; за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2021. 568 с.
2. Загальна теорія права. Нормативний курс: підруч. для студю-юристів / за ред. д-ра юрид. наук, проф. С.В. Бобровник. Київ: Юрінком інтер, 2021. 596 с.
3. Берман Пол Шифф. Global Legal Pluralism: A Jurisprudence of Law Beyond Borders. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. 358 p. ISBN 978-0-521-76982-2.
4. Code and Other Laws of Cyberspace. By Lawrence Lessig. New York: Basic Books, 1999. 297 pp. ISBN 046503912X.
5. Заморська Л. І. Функції права: змістовно-теоретичний аналіз. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. № 6. С. 3–7.
6. Антошина І. В. Інформаційна функція права як основа правової інформованості в Україні. *Lex portus*. 2017. № 1(3). С. 7.
7. Деркач О. О. Функції права в сучасному суспільстві. *Освіта і наука : міжнародний науковий журнал*. 2025. Вип. 1 (38).
8. Борденюк В. І. Функції держави як наукова категорія: поняття та види. *Актуальні проблеми модернізації змісту функцій держави в умовах повоєнного розвитку України : матеріали наук.-практ. круглого столу (Київ, 2025 р.)*. Київ, 2025.

9. Онищук І. І., Рубінський М. М. Правові колізії в системі законодавства України в умовах воєнного стану: теоретико-правовий та порівняльний аналіз. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки". 2026. № 2. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2026-2-11918>
10. Поперечна Г. М., Поперечний Ю. Ю. Гарантії прав людини в умовах державного втручання у сферу кібербезпеки: ризики та правові обмеження // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки". – 2025. – № 8. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-8-11263>
11. Кириченко К. О. Європейський AI Act і право інтелектуальної власності: колізії та прогалини // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки". – 2025. – № 8. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-8-11310>
12. Пархоменко Н. Сучасна теоретико-правова парадигма надзвичайної правотворчості. Публічне право. 2022. № 3 (47). С. 88–94.
13. Правотворчість в Україні: перспективи законодавчого врегулювання : збірник наукових праць / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 226 с. https://lawmaking.academy/wp-content/uploads/KRTS-Pravotvorchist-v-Ukrayini_print.pdf
14. Марченко Д. В. Зміни правової системи України в умовах воєнного стану. Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів : матер. круглого столу (м. Одеса, 10 лютого, 2023 р.) / НУ «ОЮА», кафедра міжнародного та європейського права. Одеса : кафедра міжнародного та європейського права, 2023. С. 100–106.
15. Мельничук С. М. Функції сучасної держави в умовах воєнного стану. Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2023. Вип. 1 (101). С. 23–35
16. Пархоменко Н. Сучасна теоретико-правова парадигма надзвичайної правотворчості. Публічне право. 2022. № 3 (47). С. 88–94. <https://doi.org/10.32782/2306-9082-2022-47-12>